

TRACE

**Traditional Children's Stories for a common
Future**

Melnais auns

Marija Šarac

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kad vasaras karstums dedzina zemi un klintis, un uz sausās zemes nekas neaug, visi dodas pie Cetinas upes. Pat viskarstākajos periodos zeme pie Cetinas ir zaļa, un visu, ko cilvēki ir iestādījuši, iespējams pastāvīgi aplaistīt. Liellopi padzēras un atvēsinās pie upes, un pēcpusdienā, kad liellopi ir pabaroti un atpūšas, un svelme samazinās, tieši tajā brīdī bērni mācās peldēt. Vectēvi viņus piesien ar virvi pie tuvākā koka, tā, lai straume tos neaiznestu, un mazpamazām katrs bērns apgūst priecīgo peldēšanas prasmi.

Pie upes vajadzētu atnākt rītausmā, pirms iestājas karstums. Tiklīdz kā saule paceļas augstu debesīs, ir daudz grūtāk strādāt pie ūdens. Ikviens gaida, kad noskanēs baznīcas zvanu skaņas, ko nevar dzirdēt no ciema baznīcas (jo lauks atrodas pārāk dziļi kanjonā), bet no baznīcas otrā pusē, kur kanjons ir lēzenāks un baznīca atrodas uz augstas klints virs Studencas, zvanu skaņas var dzirdēt no ikvienas puses. Šīs skaņas iezīmē dienas vissvarīgāko daļu. Vīri pārtrauc rakt, un sievietes mitējas vākt ābolus un ķiršus, un visi saliek kopā rokas un ātri noskaita savas lūgšanas.

Smagā zvanu duna, it kā cilvēkiem tieši virs galvas, pēkšņi iezīmē dienas vidu. Visas pārējās skaņas apklust, un tikai šī smagā dunoņa piepilda kanjonu un lauku.

Tieši tajā brīdī cilvēkiem nāktos apsēties pie koka blūka, noskaitīt lūgšanas un sākt pusdienot. Visi to zina, un nevienam nevajadzētu rīkoties savādāk. Pat bērni zina, ka ir bīstami rīkoties savādāk. Tomēr neviens nezina, kāpēc tieši tā ir jādara - tas ir kaut kas tāds, kas nekad netiek apspriests, un vienalga visi jūt, ka aiz tā visa slēpjas kāds nopietns stāsts. Bērnu vidū vienmēr ir bijuši un vienmēr būs daži nepaklausīgie. Un tā tas bija arī mūsu stāstā. Mazais Josips darīja tikai to, ko pats gribēja. Un šoreiz viņš ne tikai nespēja apsēties un noskaitīt lūgšanas, bet gāja taisni lejā pie upes, kamēr zvans joprojām pildīja padebešus ar savām bargajām skaņām. Nonācis pie upes, viņš atcerējās savas mātes vārdus, kura vienmēr atgādināja, lai viņš sakarsis neiet uz upi, jo viņam kājā varētu iemesties krampis un viņš varētu noslīkt. Tomēr teiktais viņam šķita kā pasaciņa pirms gulētiešanas, un tieši šobrīd viņš mēģināja atdzēsēties, tāpēc atteicās ieklausīties mātes padomā.

Viņš spēra soli atspirdzinošajā, ledus aukstajā ūdenī un sāka izģērbties, jo bija nolēmis nopeldēties. Viņš nolēma peldēt lejup pa straumi. Pacēlis rokas un aizsedzot acis no saules, viņš pārbaudīja, cik tālu viņam būs jāpeld. Un kāds gan skats viņam pavērās - milzīgs melns auns Cetinas vidū, kurš ar savu ķermeni ir aizsprostojis visu upi, dusmīgi skatās tieši uz zēnu. Tā acis, melnas kā nakts, mirgo virs ūdens šajā spilgtajā, karstajā vasaras dienā. Tā ragi ir lieli, melni un savijušies kā divi trekni kūkumi. Tā vilna mirgo no ūdens pilieniem, kas no Cetinas krāces šķīst uz visām pusēm.

Auns gulēja un skatījās uz zēnu, un zēns, būdams ārkārtīgi nobijies, nespēja pasaukt ne savu tēvu, ne māti, ne arī savu vecāko brāli, it kā būtu pilnībā zaudējis valodu. Viņš nespēja ne domāt, ne pakustēties. Auns turpināja gulēt, raugoties uz viņu ar savām šausmīgajām, ugunīgajām acīm. Ar niecīgu saprāta daļiņu, kas zēnam vēl bija palikusi, viņš atcerējās pie

kamīna dzirdēto stāstu. Viņam tas nebūtu bijis jādzird, jo viņam jau sen bija jāguļ, taču Josips, plaši pazīstams ar saviem nedarbiem, tikai izlikās aizmiedzis. Un tieši tobrīd viņš bija dzirdējis šausminošo leģendu: - "Tam, kurš pusdienlaikā ierauga melnu aunu, vajadzētu skrienot to apsteigt, nokļūt mājās un neatstāt mājas veselas trīs dienas un naktis. Pretējā gadījumā viņš nepaliks starp dzīvajiem! "

Turklāt viņš atcerējās ļaudis runājam, ka tas, kurš redzējis aunu, vai nu sajuks prātā, vai pat nomirs. Un no tiem, kas to līdz šim bija redzējuši, tikai viens spēja atgriezties mājās. Visus citus straume bija nonesusi līdz "Lielajai krācei", kur viņu ķermeņi arī tika atrasti.

Tiklīdz viņa kājas no jauna atguva spēju kustēties, Josips steidzās uz pļavu pie sava zirga un skubināja to rikšot augšā kalnā. Viņš lika tam rikšot, kamēr pats kļiedza aiz bailēm, nemaz neuzdrošinoties paskatīties atpakaļ, lai redzētu, vai auns viņam seko. Viņš zināja - ja viņš vēlreiz ieskatīsies aunam acīs, tad tas būs pēdējais mirklis viņa dzīvē. Zirgs brāzās kā vējš šajā karstajā vasaras dienā, slapjš un uz savu spēku izstikuma robežas, bet Josips bija kā ledū sastindzis no nežēlīgām bailēm. Āda viņam uz muguras sarāvās, iedomājoties vien par aunu, kurš ir neizbēgami viņam blakus. Nu jau lielākais kalns bija pārvarēts, un tuvojās mājas. Kādam vecam vīram, kurš atgriezās mājās no upes malas, tas bija gluži neparasts skats - vērot jātnieku, kurš brāžas kā vējš.

Uz zirga viņš redzēja mazu neapģērbtu zēnu, gluži zilu aiz bailēm, kurš kļiedza un steidzināja zirgu. Vecais vīrs sabijās, domādams, ka uz ciemu brāžas pats nelabais. Viņš nolēma apturēt pašu ļauno, nostādams putekļainā ceļa vidū un paceldams gaisā rokas, vienā rokā turot nūju, bet otru izmantodams, lai pārņemtu krusta zīmi, tādējādi lūdzot Dieva palīdzību. Vecais vīrs skaļi kļiedza, cenšoties nobiedēt jebko, kas varēja atrasties putekļos aiz rikšojošā zirga. Pēkšņi viņš atkal iekļiedzās, bet zirgs, jau gluži apracis, rikšoja vēl ātrāk, jūtot, ka viņa stallis ir tepat tuvu, un ka viņa ciešanas nupat būs beigušās. Zirga aulekši bija sadzirdami krietni agrāk, pirms zirgs sasniedzis stalli, tāpēc Josipa tēvocis nolēma pārliecināties, no kurienes īsti nāk tāds troksnis.

Un kāds viņam bija pārsteigums! Pirmoreiz, uzmetot acis, viņš arī nodomāja, ka tuvojas pats nelabais, bet, ieskatoties rūpīgāk, viņš ieraudzīja rikšojam zirgu un tā mugurā savu brāļadēlu. Vēlēdamies apturēt zirgu, viņš sauca zēna vārdu, bet zirgs sabijās, neparko negribēja apstāties un turpināja rikšot uz savu stalli. Un tieši šajā brīdī tēvocis pa īstam nobijās, jo viņš atcerējās, ka stalla durvis ir pārāk zemas, lai Josips varētu caur tām iejāt, tāpēc viņš norāva viņu no pilnos auļos rikšojošā zirga muguras, tādā veidā izglābjot savu brāļadēlu no drošas nāves. Ja viņš kaut brīdi būtu vilcinājies, Josips nebūtu izglābts. Un tādā veidā Josipa tēvocis viņu izglāba.

Josips atteicās iziet no mājas trīs dienas un trīs naktis. Kopš šīs dienas viņš vienmēr klausīja pieaugušos un nekad vairs neapšaubīja viņu teikto. Tagad viņš zināja, kāpēc cilvēkiem ir

nepieciešams sēdēt ēnā apkārt koka bluķim un skaitīt lūgšanas tajā brīdī, kad baznīcas zvans ieskandina pusdienlaiku, bet nekādā ziņā nedrīkst iet uz upi peldēties.